

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJS ARCHYVO VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE EGZISTUOJA DIDELĖ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, NUSTATYMAS IR ĮVERTINIMAS

2020 m. spalio 2 d.
Vilnius

Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – Archyvas), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymas), Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 7 punktu ir atsižvelgdamas į Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas, patvirtintas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – Rekomendacijos), bei ketvirtą Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos“, tikslą – užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus, atliko vienos iš Archyvo veiklos sričių, kurioje gali egzistuoti korupcijos pasireiškimo tikimybė, – viešųjų pirkimų organizavimo – vertinimą. Vykdant viešuosius pirkimus galima korupcijos pasireiškimo tikimybė, kadangi sritis atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punkto kriterijų „daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo“.

Korupcijos tikimybės vertinimą atliko Archyvo direktoriaus pavaduotojas Aleksej Pozniakov.

Analizuotas laikotarpis – 2019 m.–2020 m. I pusmetis.

Vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę Archyvo viešųjų pirkimų organizavimo srityje buvo atliekama šios veiklos srities reglamentuojančių teisės aktų analizė, peržiūrėti vidaus dokumentai, darbo tvarka surinkta informacija apie ataskaitiniu laikotarpiu atliktus viešuosius pirkimus, naudotasi Rekomendacijų priede pateiktu pavyzdiniu įstaigos veiklos analizavimo klausimynu.

Archyve viešųjų pirkimų procesas vykdomas vadovaujantis Europos Sąjungos tiesiogiai taikomais teisės aktais, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas), Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu, patvirtintu Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“, įstaigos interneto svetainėje paskelbtu Lietuvos valstybės istorijos archyvo Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos valstybės istorijos archyvo direktoriaus 2017 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. R1-31 „Dėl Lietuvos valstybės istorijos archyvo Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Archyvo viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas), kitais vidiniais teisės aktais, kuriais sudaryta viešųjų pirkimų komisija, paskirti viešųjų pirkimų organizatoriai.

Vertinimo metu nustatyta, kad planuoti numatomus pirkimus ateinantiems metams Archyve pradedama kiekvienų metų IV ketvirtį. Vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo ir Numatomo viešojo pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94 „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“, apskaičiuojamos numatomų pirkimų vertės, Archyvo direktoriui pateikiamas tvirtinti Numatomų atlikti supaprastintų viešųjų pirkimų planas, o informacija apie

planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbiama Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS). Taip pat iš anksto skelbiami pirkimų, išskyrus mažos vertės pirkimus, techninių specifikacijų projektai. Prireikus pirkimų planas peržiūrimas ir tikslinamas.

Prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų būdus, jų atlikimo tvarką ir susijusias procedūras reglamentuoja minėtas Archyvo viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas. Šis vidaus teisės aktas nustato tarptautinių, supaprastintų ir mažos vertės pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarką, apimančią įstaigos poreikių nustatymą, pirkimų planavimą ir iniciavimą, pasirengimą pirkimams, jų vykdymą, pirkimo sutarties sudarymą ir įgyvendinimą. Šiame apraše, be kita ko, numatyta, jog pirkimus gali vykdyti Viešųjų pirkimų komisija bei pirkimų organizatoriai, o komisija sudaroma ir pirkimų organizatoriai skiriami Archyvo direktoriaus įsakymu. Apraše taip pat numatyta, kad pirkimų organizatorius gali vykdyti supaprastintus pirkimus per Centrinę perkančiąją organizaciją, jei ši yra sudariusi atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų preliminariąsias sutartis.

Viešųjų pirkimų komisija sudaryta 2017 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. R1-32 „Dėl viešųjų pirkimų komisijos sudarymo“. Vadovaujantis Archyvo viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo nuostatomis jos nariai, ekspertai, darbuotojai, Archyvo direktoriaus paskirti pirkimams vykdyti, privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją. Nešališkumo deklaracijoje taip pat nurodyta, kad turi būti užpildyta privačių interesų deklaracija, kaip tai numato Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas. Tokiu būdu užtikrinami visų tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo, abipusio pripažinimo ir skaidrumo principai.

2020 m. III ketv. duomenimis daugiau nei pusės viešųjų pirkimų komisijos narių darbo santykiai su Archyvu yra nutrukę ar pasikeitę jų atliekamos funkcijos, todėl jos sudėtis turi būti atnaujinta. Komisijos atnaujinimui nebuvo poreikio, nes ataskaitiniu laikotarpiu pagal 78 Archyvo dokumentų valdymo sistemoje užfiksuotas pirkimo paraiškas buvo vykdyti tik mažos vertės pirkimai, kuriuos vadovaujantis Archyvo viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo nuostatomis vykdė pirkimo organizatorius. Taip pat po viešųjų pirkimų procedūrų buvo pasirašytos ir paviešintos CVP IS 12 prekių ar paslaugų įsigijimo sutarčių. Kitos pirkimo sutartis, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 86 straipsnio 7 dalies nuostatomis, buvo sudarytos žodžiu, ir vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 86 straipsnio 9 dalies nuostatomis, neviešinamos. Pažymėtina, kad neviešintų 2019 m. pirkimų informacija (bendras kiekis ir vertė) nurodyta CVP IS paskelbtoje Archyvo 2019 m. viešojo pirkimo sutarčių, pirkimo sutarčių ir vidaus sandorių ataskaitoje. Ši ir kitos ataskaitos, numatomų atlikti supaprastintų viešųjų pirkimų planai ir kita informacija skelbiama CVP IS vadovaujantis Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašu, patvirtintu Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91 „Dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Išanalizavus Archyvo vidaus dokumentus, kuriuose nustatytos ir aprašytos pirkimų procedūros, darytina išvada, kad įstaigoje nustatyta tvarka yra pakankama ir aiškiai apibrėžta, o pirkimų procedūros užtikrina nuoseklią, logišką pirkimų proceso eigą ir kontrolę. Pirkimų procesas susideda iš metinio planavimo proceso, pirkimo inicijavimo ir vykdymo procesų, sutarties sudarymo, vykdymo ir kontrolės bei ataskaitų apie viešuosius pirkimus ir skelbimų apie pirkimo sutarčių sudarymą teikimo ir laimėjusių pasiūlymų ir sutarčių viešinimą. Viešųjų pirkimų komisijos sudėties neaktualizavimas laikytinas neesminių ir ištaisomu įstaigos veiklos trūkumu, kuris nedarė jokios įtakos įstaigoje reglamentuotiems viešųjų pirkimų procesams, todėl, iš esmės, šiuo atveju neprisiskirtinas prie vidinių korupcijos rizikos veiksnių.

Vertinant Lietuvos valstybės istorijos archyvo vieną iš veiklos sričių, kurioje gali egzistuoti korupcijos pasireiškimo tikimybė, – viešųjų pirkimų organizavimas – pagal Korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus korupcijos tikimybės pasireiškimo nustatymo kriterijus, korupcijos rizikos veiksnių dėl teisinės bazės netobulumo arba nebuvimo, neaiškių ar neskaidrių sprendimų priėmimo, nuolatinio pobūdžio viešųjų pirkimų procedūrų nesilaikymo, netinkamos viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo kontrolės ir priežiūros, nenustatyta: analizuojama veikla yra reglamentuota, teisės aktai nuolat peržiūrimi bei pagal poreikį, o ateityje – nuolat, atnaujinami, darbuotojų funkcijos, atsakomybė ir sprendimų priėmimo tvarka yra apibrėžti, esami trūkumai identifikuojami ir imamasi priemonių juos pašalinti, tad galima daryti išvadą, jog korupcijos pasireiškimo tikimybė analizuotoje srityje yra minimali.

Direktoriaus pavaduotojas

Aleksej Pozniakov